

Sygn. akt II UK 258/17

POSTANOWIENIE

Dnia 22 marca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

w sprawie z wniosku E. T.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w G.
o prawo do renty rodzinnej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 22 marca 2018 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawczynie od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 27 stycznia 2017 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 27 stycznia 2017 r. Sąd Apelacyjny w (...) zmienił wyrok Sądu Okręgowego w G. z dnia 20 lipca 2016 r. i oddalił odwołanie E. T. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w Oddziale w G. z dnia 4 marca 2015 r. odmawiającej wnioskodawczynie prawa do renty rodzinnej po zmarłym mężu J. T.

W skardze kasacyjnej wnioskodawczynie zarzuciła naruszenie prawa materialnego, a mianowicie: a) art. 58 ust. 1 pkt 5 i ust. 2 w związku z art. 57 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 58 ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (dalej jako ustawa emerytalna) przez jego błędną wykładnię polegającą na bezzasadnym uznaniu, że J. T. w dacie śmierci nie spełniał warunków do przyznania mu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, gdyż nie udowodnił osiągnięcia wymaganego okresu składkowego wynoszącego co najmniej 30 lat dla mężczyzny; b) art. 10 ust. 1 pkt 3

i art. 10 ust. 2 ustawy emerytalnej w związku z art. 20 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 w związku z art. 21 ust. 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników przez ich błędną wykładnię (skutkującą niewłaściwym zastosowaniem), polegającą na błędnym przyjęciu, że przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, uwzględnia się traktując je jak okresy składkowe - wyłącznie przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości oraz że ustalając prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, zgodnie z dyspozycją art. 10 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach - uzupełnienie stażu wymaganego do nabycia tego prawa jest możliwe jedynie okresami wymienionymi w art. 10 ust. 1 pkt 1.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadniono w pierwszej kolejności występowaniem istotnego zagadnienia prawnego, a mianowicie czy przepisy ustawy emerytalnej, określające przyznawanie uprawnień emerytalno-rentowych można interpretować w oderwaniu od systemowego ujęcia ubezpieczeń społecznych i czy przepisy te mogą kształtować sytuację ubezpieczonego w sposób mniej korzystny niż sytuacja innego ubezpieczonego, tylko z uwagi na to, iż dochodzi on swoich roszczeń na podstawie innej ustawy szczególnej, tj. ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, która jest ustawą do niej bliźniaczo podobną, zawierającą przepisy służące realizacji tych samych celów społecznych, tj. w zakresie wzajemnej relacji art. 10 ust. 1 pkt 3 i art. 10 ust. 2 ustawy emerytalnej oraz art. 20 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 w związku z art. 21 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników - czy dopuszczalna jest sytuacja, aby okres pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia przypadający przed dniem 1 stycznia 1983 r. był traktowany przez jeden akt prawny jako okres składkowy w zakresie niezbędnym do uzupełnienia w odniesieniu do renty z tytułu niezdolności do pracy i renty rodzinnej (ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników), w drugiej zaś ustawie tylko w odniesieniu do prawa do emerytury z wyłączeniem renty z tytułu niezdolności do pracy (ustawa emerytalna).

W dalszej kolejności skarżąca wskazała na oczywistą zasadność skargi

kasacyjnej z uwagi na niedopuszczalność sytuacji, w której w jednym systemie prawnym funkcjonują obok siebie dwie ustawy szczególne, zawierające dwa bliźniacze przepisy, z których jeden kształtuje sytuację uprawnionego w sposób znacznie korzystniejszy niż sytuacja uprawnionego z drugiego przepisu, gdy się uwzględni, że renta rodzinna, choć wywodzona z różnych podstaw prawnych, służy ochronie tych samych celów i wartości. Zdaniem skarżącej, z uwagi na brzmienie art. 10 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej przepis art. 10 ust. 2 tej ustawy nie może być interpretowany w sposób wykluczający.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Przepis art. 398⁴ § 2 k.p.c. wymaga, aby wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stanowił odrębny element pisma niezależny od przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c.). Uzasadnienie wniosku natomiast powinno nawiązywać do przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, 3) zachodzi nieważność postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Spełnienie wymagania z art. 398⁴ § 2 k.p.c. powinno zatem przybrać formę wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wskaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadni, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek.

Zagadnieniem prawnym jest zagadnienie, które wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego lub uregulowaniem prawnym, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno zatem nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero bowiem wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy

jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51). Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy po pierwsze - przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienie z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468) oraz po drugie - jego wyjaśnienie ma znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy (por. postanowienie z dnia 27 stycznia 2009 r., II PK 248/09, LEX nr 736732).

Z kolei z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wynika konieczność nie tylko powołania się na okoliczność, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, że przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że skarżący musi wskazać, w czym - w jego ocenie - wyraża się „oczywistość” zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest uzasadniona w sposób oczywisty. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, czyli że jej zarzuty są zasadne „na pierwszy rzut oka” (*prima facie*) i w sposób oczywisty prowadzą do uznania zaskarżonego wyroku za błędny i jego wzruszenia (por. między innymi postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, niepublikowane i orzeczenia tam powołane). Jest tak dlatego, że o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, iż jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania koniecznej jest wykazanie kwalifikowanej podstawy naruszenia prawa materialnego lub procesowego widocznej przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez wdawania się w pogłębioną analizę prawną. Z tego względu przyjmuje się, że nie spełnia tego wymagania odwołanie się do podstaw kasacyjnych i opatrzenie zawartego tam zarzutu dodatkowo mianem rażącego, ewidentnego, kwalifikowanego lub oczywistego, jeżeli nie zostanie wykazane, w czym przejawia się oczywistość wydania wadliwego orzeczenia. Należy przy tym zwrócić uwagę, że art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. nie odwołuje się do oczywistego naruszenia prawa, ale do

oczywistej zasadności skargi, co oznacza, że oczywista zasadność skargi może wynikać z oczywistego i kwalifikowanego naruszenia przepisu prawa, pod warunkiem jednak, że skarżący wykaże, iż uchybienie to zadecydowało o wyniku sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2012 r., II PK 278/11, LEX nr 1214574).

Skarżąca nie wykazała występowania tak rozumianych przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Po pierwsze, powołując się na oczywistą zasadność skargi z uwagi na obrazę art. 10 ust. 2 ustawy emerytalnej, skarżąca wskazuje jednocześnie na potrzebę rozstrzygnięcia sformułowanego na tle tego przepisu zagadnienia prawnego. Tymczasem nie jest możliwe jednoczesne wykazywanie, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne lub potrzeba wykładni przepisów i że skarga oparta na naruszeniu tych samych przepisów jest oczywiście uzasadniona. Albo jest tak, że wykładnia danych przepisów jest prosta i w związku z tym ich naruszenie jest oczywiste, albo tak, że wykładnia ta rodzi istotne wątpliwości, wobec czego naruszenie przepisów nie może być oczywiste (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 29 lipca 2015 r., I CSK 980/14, LEX nr 1770903 oraz z dnia 18 października 2016 r., I UK 466/15, LEX nr LEX nr 2159122).

Po drugie, sformułowane przez skarżącą zagadnienie prawne zostało rozstrzygnięte w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Mianowicie, w wyrokach z dnia 24 stycznia 2006 r., I UK 119/05 (OSNP 2007 nr 1-2, poz. 25 oraz z dnia 14 stycznia 2014 r., II UK 222/13 (LEX nr 1424851) stwierdzono, że kwestię uwzględniania okresów pracy rolniczej przy ustalaniu prawa do emerytury i renty z tytułu niezdolności do pracy reguluje art. 10 ustawy emerytalnej, który - w zależności od rodzaju świadczenia, do którego prawo podlega ustaleniu - różnicuje w ust. 1 i 2 możliwość uzupełniania okresów składkowych i nieskładkowych wymienionymi w nim okresami pracy rolniczej. Skoro art. 10 ust. 2 wyraźnie wymienia jedynie okresy, o których mowa w art. 10 ust. 1 pkt 1, to powyższe oznacza, że przy ustalaniu prawa do renty nie uwzględnia się okresów tam niewymienionych. W uchwale z dnia 13 października 2009 r., II UZP 8/09 (OSNP 2010 nr 7-8, poz. 94) Sąd Najwyższy, z powołaniem się na wcześniejsze poglądy

judykatury, wyjaśnił, że nawet w ramach tego samego systemu ubezpieczeń społecznych równe traktowanie ubezpieczonych nie oznacza „jednakowości” stosunków ubezpieczenia społecznego wszystkich ubezpieczonych i każdego z nich, gdyż tytuł ubezpieczenia jest jednym z usprawiedliwionych kryteriów dyferencjacji sytuacji ubezpieczonych. Oznacza to, że zasady nabywania prawa do świadczeń przez ubezpieczonych objętych tym samym systemem ubezpieczeń społecznych, ale z różnych tytułów, mogą być ukształtowane inaczej, co nie narusza również zasady równości i sprawiedliwości społecznej (art. 2 i art. 32 ustawy zasadniczej). Nie budzi wątpliwości, że rolnicy podlegają odrębnemu od powszechnego systemowi ubezpieczenia społecznego, ich ubezpieczenie rządzi się własnymi zasadami, różnymi od zasad wynikających z przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, a związanymi ze specyfiką tytułu ubezpieczenia. Konsekwencją tego jest inna podstawa obliczania składki na ubezpieczenie emerytalno-rentowe i jej wysokość, inna treść ryzyka na wypadek niezdolności do pracy, inne określenie wysokości renty rolniczej oraz inne obciążenie kosztami rolniczych świadczeń emerytalno-rentowych budżetu państwa, a więc wszystkich podatników. W tym samym nurcie pozostaje wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2013 r., II UK 199/13 (LEX nr 1439390), w którym wyjaśniono, że nie jest właściwe kwestionowanie - poprzez odwołanie się do przepisów ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników - przyjętego przez ustawodawcę rozwiązania, że przy ustalaniu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy z powszechnego ubezpieczenia rentowego uwzględnia się wyłącznie okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki, bez możliwości uwzględnienia przypadających po ukończeniu 16 roku życia okresów prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w nim, przed objęciem ubezpieczeniem społecznym rolników z tych tytułów. Praca rolnicza pozostaje bowiem poza powszechnym systemem ubezpieczeń społecznych. Rolnicy są z tego systemu wyłączeni (art. 5 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych), a ich system ubezpieczenia różni się od powszechnego sposobem tworzenia funduszu ubezpieczeniowego. Wobec tego przyjęcie, że dla spełnienia warunku posiadania odpowiedniego okresu ubezpieczenia przy ustalaniu prawa do przysługującego z powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych

świadczenia w postaci renty, praca rolnicza jest uwzględniana subsydiarnie jedynie w odniesieniu do tego okresu, za który opłacono składki na odrębne ubezpieczenie rolnicze, nie następuje z naruszeniem istoty prawa do zabezpieczenia społecznego. Wynikające z istoty instytucji ubezpieczenia powiązanie prawa do świadczenia z systemem składek ubezpieczeniowych i odpowiednim okresem ubezpieczenia skutkuje bezzasadnością twierdzeń o konieczności uwzględnienia przy konstruowaniu warunków uzyskania świadczenia rentowego okresów aktywności pozostających poza systemem powszechnego ubezpieczenia. Już dopuszczenie uwzględnienia okresów ubezpieczenia, za które opłacono składki na rolnicze ubezpieczenie społeczne, dla nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy następuje mimo, że składki te nie przyczyniły się do zwiększenia funduszu rentowego.

Z tych względów na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

r.g.